

Pokus samogenerirane privremene sljepoće

Aksinja Kermauner

Pedagoški fakultet Sveučilišta u Primorskoj, Cankarjeva ulica 5, 6000 Koper, Slovenija

Sažetak: Članak opisuje kvalitativnu studiju samogenerirane sljepoće, a temelji se na fenomenološkoj metodi istraživanja i introspekcije – istraživanje na osobnom iskustvu. U prvom pokusu nominalni podaci koje je dobio istraživač kao slijepa osoba kodiraju se i kategoriziraju. Pokus samogenerirane sljepoće ponavlja se u skladu s dobivenim kategorijama, a provodi se u skladu s postupcima fenomenološkog istraživanja. Rezultati pokazuju da svijet slijepih nije samo ograničen svijet onih koji vide; i on je vijabilan, sveobuhvatan, pun. Istina je da je strukturalno drukčiji jer se temelji na osjetilu dodira, koji je strukturalno posve drukčiji nego vid. Istraživanje na osobnom iskustvu pokušava iz druge perspektive otvoriti novi aspekt doktrine sljepoće na području doživljavanja slijepih. Povećana pažnja, osjetljivost osjetila i usredotočenost na ovdje i sada kod slijepih osoba također mogu biti povezani s punom svjesnošću (mindfulness).

Ključne riječi: fenomenologija, puna svjesnost (mindfulness), istraživanje na osobnom iskustvu, sljepoća

Uvod

Palasmaa (2007) tvrdi da svijet doživljavamo potpuno fizičkom egzistencijom. Iskustveni svijet organizira se i artikulira tijelo u svom središtu, pa čak i ako tijelo ima jedno osjetilo manje, u stanju je formirati vjerodostojnu ideju svijeta koji ga okružuje. To se, naravno, odnosi na čovjeka kojem nedostaje jedno osjetilo. Sve vrste osjetila čine osnovu za proizvodnju sadržaja svijesti (Kermauner, 2010). Ako biološka i kognitivna konfiguracija osjetilnog prostora omogućuje da organizam preživi, govorimo o 'viabilnosti' (von Glasersfeld, 1980). Moderna kognitivna filozofija i neurofiziologija pokazu-

ju da je svako iskustvo svijeta koje je viabilno također puno (Varela i sur., 1991). To znači da slijepa osoba također doživljava svijet u cjelini. Osoba koja vidi to može dokazati samo istraživanjem na sebi.

Istraživanje na osobnom iskustvu kao dio fenomenološkog proučavanja mijenja poziciju od "izvana gledajućeg" do "sudjelujućeg promatrača" istraživača koji odražava svoje sudjelovanje. Htjela sam osvijetliti posebne karakteristike pojedinca, fenomen; svoje osobno iskustvo (*lived experience*).

Istraživanje na sebi, koje je dio fenomenološkog, jest promatrati vlastito iskustvo u normalnim ili iznimnim situacijama, situacijama

ili ulogama, što je moguće čistije od prethodnih presuda (Kermauner, 2010). To je specifično, osobno iskustvo specifično za pojedinca, za svaki fenomen.

Za istraživanje na sebi (ali ne isključivo za njega) važno pitanje postavio je Thomas Nagel (1990) u poznatom članku „Kako je biti šišmiš?“ Unatoč nepremostivoj kognitivnoj barijeri koja razdvaja sva svjesna bića, istraživač se pokušava što više približiti svijetu iskustva osobe koju istražuje. Sposobnost empatije i kognitivni aspekt empatije omogućuju ljudima da uđu u kožu drugoga, da ‘zakorače u njihove cipele’.

Plan istraživanja koje će mi omogućiti takav pokus podrazumijevao je maksimalno radikalno istraživanje. To je značilo da moram proći samogeneriranu privremenu sljepoću. Prvo sam odlučila proživjeti u sljepoći osam dana, ali nakon pokusa otkrila sam da bih mogla obaviti kompletna istraživanja preciznije i stvarno u pravom fenomenološkom duhu. Previše sam promatrala izvana i tumačila vanjske stvari: razvoj osjetila, pokret i slično. Dakle, odlučila sam pokušati ponovno. Ovaj put sam gledala sustavno, prateći načela fenomenološkog istraživanja.

Fiziološki aspekt vida i sljepoće

Funkcioniranje slijepih i slabovidnih osoba podložno je nizu elemenata njihove biopsihosocijalne strukture, a ne samo poremećajima, tako da je ta populacija vrlo heterogena i varira prema perceptivnoj funkciji, kognitivnim sposobnostima, motoričkim vještinama i ponašanju (Žolgar, 1996). Mnogo je važnije od stupnja poremećaja kako gubitak vida utječe na funkcioniranje pojedinca. Prema mišljenju Popović (1986), razina vizualnog poremećaja promatrana s fiziološke ili oftalmološke perspektive ne objašnjava stupanj invaliditeta jer na stupanj mogućnosti vida bitno utječu i psihološke činjenice.

Sociološki aspekt vida i sljepoće

Postmodernizam dokida neposrednost i kao najviše osjetilo uspostavlja baš distalno osjetilo vida, koje je u suprotnosti s proksimalnim dodirom. Komunikacija se ostvaruje isključivo vidom. U takvoj, okulocentrističkoj sredini u najnepovoljnijem su položaju upravo slijepe osobe.

Kognitivni aspekt vida i sljepoće

Kao jedan od najvažnijih problema nastalih zbog sljepoće, Lowenfeld (1975) spominje ograničenja u kognitivnom području. Postoje značajne razlike u sposobnosti formiranja predodžbi o svijetu između osobe s kongenitalnom sljepoćom i kasnije oslijepjele osobe. Vrlo je važna dob u kojoj je osoba oslijepjela. Različiti autori kao razdjelnicu navode dob između 3 i 5 godina. Ako se sljepoća pojavi prije te dobi, mogućnost stvaranja vizualne predodžbe slična je onoj kod prirodne sljepoće.

Kongenitalno slijepa osoba vjerojatno ne osjeća svijet isto onako kao ona koja vidi. Pojavljuju se iluzorne predodžbe, koje mogu biti iskrivljene i nerealne (Brvar, 2000). Ograničenja taktilno-kinestetičke percepcije, posebice njezina sukcesivnost u usporedbi sa simultanošću vizualne percepcije može usporiti kognitivni razvoj i razvoj nekih funkcija mnoge kongenitalno slijepe i visokoslabovidne djece (Stančić, 1991).

Osoba koja je izgubila vid kasnije sigurno će imati neke prednosti u smislu još živih slika o svijetu. Međutim, rehabilitaciju tih osoba usporava psihološki trenutak gubitka vida (Hafnar i sur., 1996). Značajni elementi koji otežavaju rehabilitaciju sigurno su praiskonski strah od sljepoće i suicidalno ponašanje zbog gubitka vida (De Leo i sur., 1999).

Uloga osjetila dodira

Za sljepce je dodir najvažniji način uspostavljanja kontakta sa stvarnim svijetom. Sluh također ima značajnu ulogu u percepciji prostora, ali taj osjećaj proizlazi samo iz asocijacija vezanih za taktilne percepcije. Dakle, prema Helleru (1989), dodir je jedino pravo osjetilo prostorne percepcije slijepih. Tako slijepa osoba stvara predodžbu o obliku i veličini određenog prostora. Međutim, dodir je proksimalan osjet te stoga kod upoznavanja svijeta ima puno ograničenja.

Percepcija dodirom sadržava dvije vrste: taktilnu i haptičku (Pick, 1980). Taktilnom se smatra izravan dodir objekta, a haptičkom aktivno istraživanje objekta. Istraživanja su pokazala da u haptičkoj percepciji nema razlike između slijepce djece i djece koja vide ili da je u djece koja vide čak i manje razvijena (Heller, 1989). Značajne razlike pokazuju se u odrasle slijepce osobe, što pokazuje pozitivan utjecaj sistematičkog treninga dodira.

Vježbe osjetila

Jedan je od najpopularnijih stereotipa da je veća osjetljivost ostalih osjetila slijepima jednostavno urođena. Istina je da preostala osjetila sistematično i sve vrijeme moramo razvijati. Uz planirane i sustavne vježbe ostala osjetila poboljšavaju se u tolikoj mjeri da preuzmu funkciju vida.

Uvježbavaju se sva osjetila, ali je glavni fokus na vježbama koje povećavaju osjetljivost na taktilne podražaje i pružaju osnovu za čitanje brajice.

Iskustveni doživljaj vida i sljepoće

Mnogi su ljudi uvjereni u to da znaju kako je biti slijep. Kao djeca igrali smo se "slijepih miševa", imamo iskustvo tame noću bez svjetla u prostoriji, iza zatvorenih kapaka relativna je tama. Sljepoća je jedno od rijetkih fizičkih oštećenja

koje može biti simulirano (Holbrook, 1995). Na nastavi i predavanjima za studente za simulaciju sljepoće prikazujemo iskustveni aspekt sljepoće pomoću simulacijskih naočala koje daju osjećaj potpune sljepoće. Zamijetili smo da studenti često doživljavaju psihosomatske poteškoće ako prisilna sljepoća traje više vremena. Mnogi ne izdrže i trebaju skinuti naočale. Pričaju o iznimno neugodnim osjećajima, o iskonskom strahu od mraka, lupanju srca i slično.

Metodologija

Definiranje problema i ciljeva istraživanja

Velika većina studija na području sljepoće i slabovidnosti temelji se na kvantitativnom i kvalitativnom istraživanju razlike između svijeta onih koji vide i svijeta slijepih. Osjetila sam potrebu da nadopunim to istraživanje iz druge perspektive: iz perspektive osobnog iskustva. Kako je biti slijep? Istraživanje na osobnom iskustvu na tom se području čini kao odgovarajući pristup.

Istraživačka pitanja

Pitanja na koja ću nastojati potražiti odgovor o iskustvu u uvjetima samogenerirane privremene sljepoće su:

1. Kako osoba sa stečenom sljepoćom zamišlja prostor u kojemu se prvi put zatekne (primjerice, redosljed otkrivanja pokušaja, smjer traženja, orijentacija i slično)?
2. Razlike između slike koju percipiram o prostoru kao slijepa osoba i one koju percipiram vidom?
3. Kako osoba sa stečenom sljepoćom doživljava komunikaciju?
4. Kako osoba sa stečenom sljepoćom može uspostaviti orijentaciju? Što

- moгу saznati o tome pomoću osobnog pokusa?
5. Koji elementi ometaju osobu sa stečenom sljepoćom kod dekodiranja informacija iz okoline?
 6. Kako se mijenja doživljaj drugih osjetila (sluh, dodir, miris, okus) osobe sa stečenom sljepoćom pomoću stalnog vježbanja?
 7. Kako i u čemu se moje osobno iskustvo razlikuje od iskustva osoba sa stečenom sljepoćom (istraživanje novog prostora, redosljed prepoznavanja; komunikacija: identificiranje osobe pomoću glasa; orijentacija između prepreka: odjeci glasa i slično)?

Izbor metode

Osnovna je metoda fenomenološko istraživanje na osobnom iskustvu. To je kvalitativna metoda koja je prirodni izbor za odabrani problem (istraživanje strukture iskustva slijepe osobe). Istraživanje mi je – koliko je moguće – pružalo najbolji mogući uvid u svijet slijepih.

Istraživanje je idiografsko, korišteni su induktivni istraživački pristup i introspekcija. U planiranoj studiji nije bilo bitno empiričko mjerenje razlike u percepciji svijeta između slijepih i onih koji vide, već istraživanje strukturalne razlike između njih. Zanimaju me fenomenološki detalji i kvalitativne karakteristike, fokusirana sam na pojedinca, dakle na samu sebe.

Opis istraživanja

Istraživanje je provedeno u dva intervala: prvi pokušaj od 30. 10. 2005. do 6. 11. 2005. u slovenskom mjestu Črna na Koroškem, a drugi od 27. 10. 2008. do 4. 11. 2008. kod kuće. Ta dva intervala provela sam potpuno

slijepa sve vrijeme, danju i noću (pokrila sam oči neprozirnim naočalama za golbal¹). Na temelju refleksije iz prvog pokušaja postavila sam ili produbila plan istraživanja za drugi pokušaj.

U prvom pokusu usredotočila sam se više na trening osjetila. Sve vrijeme radila sam unprijed odabrane aktivnosti. U drugom pokusu više sam se usredotočila na fenomenološko iskustvo sljepoće.

Između oba pokušaja snimila sam glasovne snimke na audiosnimaču (nestrukturiran ili djelomično strukturiran dnevnik). Moje ponašanje opservirao je također i moj asistent, koji je snimao videokamerom. I ostali sudionici kasnije opisuju i procjenjuju moju reakciju u određenim i sustavno odabranim situacijama. Prije prvog pokusa provedeno je mjerenje osjetila te isti test i nakon pokusa.

Nakon prvog pokušaja slijedilo je uređivanje materijala (fonogram), odredba jedinica kodiranja, kodiranje i izrada konačne teoretične formulacije. Kvalitativno kodiranje napravljeno je tako da pokušava izvući karakteristike iskustva. Usmjereno je prvenstveno na pronalaženje najprikladnijih kategorija/načina opisa fenomenologije sljepoće. Koristila sam se metodom kodiranja, koja je inspirirana modelom kvalitativne analize Glasera i Straussa (1967; u Mesec, 1998, str. 21), iako njihov algoritam ne prati do kraja (od formacije utemeljene teorije). Prvo sam analizirala uređen i transkribiran tekst na sastavne dijelove i dobila jedinice kodiranja (pojedine rečenice, riječi). Dijelove sam podijelila okomitim linijama. Kao rezultat otvorenog kodiranja dobila sam značajan broj neregularnih i nepovezanih pojmova, tako da sam krenula u sljedeću fazu: grupiranje srodnih pojmova u skupine. Dobila sam sedam različitih kategorija:

I. iskustvo posebnih vizualnih pojava

1 specijalni sport za slijepo i slabovidne osobe

- II. iskustvo prostora (unutarnji i vanjski prostor)
- III. orijentacija i pokretljivost
- IV. doživljavanje drugih ljudi (komunikacija)
- V. promjena osjetljivosti preostalih osjetila
- VI. doživljavanje tjeskobe zbog sljepoće
- VII. promjene u načinu istraživanja svijeta.

Sljedeći postupak istraživanja bilo je odnosno ili selektivno kodiranje: izvedene kategorije postavila sam u odnosu jedne prema drugoj i organizirala ih u navodnoj vezi. Otkrila sam da su sve kategorije u jednakopravnom odnosu, zbog toga ih je moguće rasporediti samo kronološkim redom i pripisati im kontekstualne pojmove.

Rezultati

Kako sam odgovorila na istraživačka pitanja?

Kao što je već spomenuto, rezultati se ne generaliziraju, pa ću upotrebljavati jedninu – rezultati vrijede više-manje samo za mene. Valjanost istraživanja pokušala sam postići detaljnim opisima događaja ili istraživačkog procesa koji uključuju osobna izvješća. Ona ilustriraju rezultate koji se odnose na pojedine faze.

1. Kako osoba sa stečenom sljepoćom zamišlja prostor u kojemu se prvi put zatekne (primjerice, redosljed otkrivanja pokućstva, smjer traženja, orijentacija i slično)?

Nakon ulaska u nepoznati prostor prvi sam put osjetila tjeskobu. Ispred mene otvarao se kao prijeteća praznina. U usporedbi s percepcijom prostora vidom, osjećala sam se

vrlo ograničeno. Počela sam na desnom zidu i sustavno istraživala zidove, pomogla sam si vanjskom stranom dlana i bijelim štapom. Kad sam se našla na početnoj točki, pokušala sam formirati spoznajnu kartu prostora. Na početku nikako nisam uspjela: činilo mi se da prostor ima više kutova, strane su se širile i otvarale prema van u snažnom kontrastu s mojim znanjem da je prostor pravokutan.

Svijet se u nekoliko dana sljepoće suzio na udobnu kapsulu koja je bila ograničena dužinom mojih ruku i nogu. Sve drugo nije dio mog svijeta i nije važno. U pokretu sam tu kapsulu nosila sa sobom i stvarala neku vrstu tunela u nepoznati svijet koji se otvarao ispred mene na domak ruke, ali se i vrlo brzo zatvarao iza mene. Tijekom pokusa trebala sam sve stvari vratiti na svoje mjesto, inače sam imala osjećaj da je moja aktivnost unijela kaos u relativnu urednost svijeta. Ako taj kaos ne budem mogla obuzdati, neću više biti u mogućnosti kontrolirati svijet.

2. Razlike između slike koju percipiram o prostoru kao slijepa osoba i one koju percipiram vidom?

Na kraju pokusa skinula sam naočale i usporedila sliku okoline koju sam dobila taktilnim putem s onom koju sam dobila vidom (prvi pokušaj). Shvatila sam da je moja taktilna percepcija prostora potpuno drukčija od vizualne percepcije. Svi interijeri kao slijepoj činili su mi se mnogo većim, nisam razumjela izgled sobe, kuće i organizaciju prostora. Čak mi se eksterijer činio prostranijim i urednijim.

Bila sam iznenađena zbog dubine svijeta (koji se između pokusa sveo samo na domak ruku). Bila sam prilično zbunjena i perspektivom, kretanje predmeta i ljudi izazvalo je teške vrtoglavice. Boje su bile bolno oštre i nevjerovatno žive.

Za vrijeme pokusa slika vlastitog položaja tijela u prostoru temeljila se na uporišnim točkama. Ponekad nisam dovoljno obraćala pozornost i našla sam se na potpuno drugom mjestu nego što sam mislila. To znači da se moj mentalni plan okoline nije slagao sa stvarnim. Morala sam pronaći referentnu točku da se mogu orijentirati. Vidom možemo uvijek, svaki tren kontrolirati prostor i svoj položaj u njemu. Kad smo ograničeni samo na osjetilo dodira, moramo prvo doći do određene površine ili promjene u površini, to znači do karakteristične, referentne točke. Ona nam govori gdje smo u tom trenutku u odnosu na okolinu.

Najviše sam se oslonila na osjetilo dodira iako mi je i sluh nudio vrlo korisne informacije. Više sam si puta pomogla ehlokacijom. Mislim da bih svoja osjetila mogla razviti puno više kad bi samogenerirana sljepoća duže trajala.

Postala sam sporija, analitički sam istraživala okoliš. Svakodnevni zadatci od mene su zahtijevali puno vremena i koncentracije. U stanu u kojem živim već nekoliko godina jednostavno sam se izgubila ako nisam bila dovoljno oprezna u kretanju. Za stvari koje sam odložila nisam bila posve sigurna jesu li tamo ili ne. Zbog toga sam ih više puta provjeravala. Najradije sam dirala predmete vanjskim dijelom prstiju. Sluhom sam percipirala širi okoliš, ali osjetilo dodira bilo mi je dominantno. Svijet je postojao jedino ako sam s njime bila u kontaktu svojim tijelom. Osjećaj je bio lijep, napunio me sigurnošću. Nekako se više nisam brinula što je “vani”. Svijet sljepoće postao je suveren, zaobljen, nije više bio samo ograničen svijet onih koji vide.

3. Kako osoba sa stečenom sljepoćom doživljava komunikaciju?

Za detaljno dekodiranje poruke nedostajali su mi neverbalni znakovi (geste, pogledi i slično). Usredotočila sam se na nijan-

se glasa sugovornika, ali nisam pročitala sve tonove. Zbunilo me kad su sugovornici bez prethodne najave promijenili svoj položaj i prilikom govora često sam se okrenula na krivu stranu. Osjećala sam se nelagodno kad su u prostor ušli nepoznati ljudi jer sam znala da sam meta pogleda. Zamijetila sam da sugovorniku ne okrećem lice, nego jedno ili drugo uho, da ga bolje čujem. Taj sam fenomen zamijetila i kod svojih slijepih učenika. Cijelo vrijeme imala sam neugodan osjećaj da me ljudi gledaju, ali ja sam iz svega toga nekako isključena. U širem društvu veoma me smetalo više glasova. Mogla sam pratiti samo četiri osobe jer je moja koncentracija bila značajno smanjena.

4. Kako osoba sa stečenom sljepoćom može uspostaviti orijentaciju? Što mogu saznati o tome pomoću osobnog pokusa?

Moje vizualne predodžbe bile su još uvijek vrlo svježije, pa sam se snažno povezivala uz vizualnu memoriju. Bijeli štap bio je sve vrijeme nužan – i za orijentaciju i za pomoć u ravnoteži.

Na početku mi je puno pomagao pratitelj, a kasnije sam već toliko svladala prostore da sam se mogla kretati sama. Moje hodaње također se promijenilo: sagnula sam se unapred i uvijek štitila lice.

5. Koji elementi ometaju osobu sa stečenom sljepoćom kod dekodiranja informacija iz okoline?

Svakako me najviše uznemiravala buka, koja je bila maska za druge zvukove. Moja pažnja nije smjela popustiti ni na trenutak, inače sam se odmah zbunila.

6. Kako se mijenja doživljaj drugih osjetila (sluh, dodir, miris, okus)

osobe sa stečenom sljepoćom pomoću stalnog vježbanja?

Dodir je bio temeljno osjetilo na koje sam se mogla osloniti. Smatrala sam ga prozorom u svijet, odnosno veoma pouzdanom metodom spoznaje suštine stvari. Dao mi je nevjerojatne informacije o stvarima koje nikad prije nisam uočila.

Tijekom prvog pokusa intenzivno sam radila na vježbama sluha, mirisa i okusa. Prilikom mjerenja (timpanogram, audiogram) prije i nakon pokusa sluh se fiziološki nije poboljšao, ali naučila sam slušati selektivno. Prema testovima prije i nakon pokusa znatno su poboljšani opip, miris i okus.

7. Kako i u čemu se moje osobno iskustvo razlikuje od iskustva osoba sa stečenom sljepoćom (istraživanje novog prostora, redoslijed prepoznavanja; komunikacija: identificiranje osobe pomoću glasa; orijentacija između prepreka: odjeci glasa i slično)?

Pokus na vlastitoj osobi pokazao mi je da je percepcija svijeta pomoću vida ili pomoću dodira strukturalno drukčija: vid je analitički, dodir sintetički i analitički, iako se prema nalazima neurologa u mozgu stvara identična slika objektivnog svijeta (Kauffman i sur., 2002; Amed i Stern, 2007). Osoba koja je kasnije oslijepjela svakako razvija puno bolje strategije za istraživanje novog prostora, za identifikaciju čovjeka, usavršava ehelokaciju i slično. Moj pokus trajao je prekratko da bih svladala sve te strategije.

Primjena rezultata na pedagoškom području

Rezultati mojih istraživanja bit će – barem za mene – važni također na pedagoškom

području. Pretpostavljam da bi rezultati mogli pridonijeti i znanstvenom razumijevanju fenomenologije sljepoće, biti od koristi na području peripatologije, pogotovo u nastavi orijentacije i kretanja. Mogli bi olakšati razumijevanje psiholoških karakteristika slijepih osoba i služiti za razumijevanje ponašanja slijepih osoba u određenoj situaciji. Rezultati se također upotrebljavaju u metodologiji obrazovanja stručnjaka koji se bave slijepim osobama. Stvorili smo model poučavanja studenata inkluzivne pedagogije. Oni trebaju proživjeti nekoliko sati u potpunoj sljepoći i kretati se pomoću bijelog štapa.

U mom pokusu sve vrijeme bila sam itekako svjesna činjenice da je to bio samo pokušaj – znači da su izostali elementi depresije i beznađa. Okolina i okolnosti bile su planirane, stalno sam imala neku osobu uz sebe. Moja percepcija uopće nema ambiciju biti adekvatna percepciji kasnije oslijepjele osobe.

Zaključak

Istraživanje je istaknulo prilično neistražen prostor fenomenološkog iskustva sljepoće. U širem smislu, doprinos ovog rada mogu podijeliti na 4 osnovna područja:

1. razbijanje stereotipa – toleriranje različitosti
2. razumijevanje kompleksnosti svijeta slijepih osoba
3. razvijanje vrednota nefunkcionalnosti
4. obrazovanje stručnjaka za rad sa slijepim osobama (pedagoški aspekt).

Slijepih je osoba u Sloveniji relativno malo, oko 2000 (Savez društva slijepih i slabovidnih Slovenije, 2019), zbog toga je sljepoća razmjerno slabo poznata. Svako istraživanje i njegovi rezultati, pogotovo ako se mogu primijeniti u praksi, može pridonijeti većem

razumijevanju fenomena sljepoće, a time i rušenju tabua i stereotipa o sljepoći.

Istraživanje pridonosi boljem razumijevanju kasnije oslijepjele osobe i stoga možemo bolje razumjeti probleme s kojima se ona suočava.

Naše društvo cijeni zdrave, jake, korisne osobe i tretira ih samo u smislu funkcionalnosti. Taj osiromašen i nehuman stav mogli bismo obogatiti vlastitim uvidom u drukčije strukturiran svijet slijepih osoba. Postupno bismo mogli izgraditi novi način gledanja, polako mijenjati javno mnijenje i promijeniti svijest javnosti kako bi se počela cijeniti raznolikost. Konačno, možda će moja studija pridonijeti popularizaciji fenomenološkog istraživanja, koje nam otvara ogromne mogućnosti za istraživanje singulariteta. Povećana pažnja u interakciji s okolinom također može biti povezana s diskursom pune svjesnosti (mindfulness). Jedna definicija svjesne pažnje objašnjava da je usmjerena na ovdje i sada, odnosno na izoštrenu svijest da znamo što radimo u svakom trenutku. U slučajevima slijepih osoba, sposobnost posvećivanja pune pozornosti u većini životnih situacija ključna je za percepciju svijeta na način koji omogućuje sigurne putove i izbjegava neugodne i opasne situacije.

Literatura

- Amedi, A. i Stern, W. (2007). *How the Brain can Hear Shapes*, dostupno na <http://www.news-scientist.com/article/dn11934-how-the-brain-can-hear-shapes.html> 10. 1. 2010.
- Brvar, R. (2000). *Geografija nekoliko drugače. Didaktika in metode pouka geografije za slepe in slabovidne učence*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- De Leo, D., Hickey, P. A., Meneghel, G. i Cantor, C. H. (1999). Blindness, Fear of Sight Loss, and Suicide. *Psychosomatics* 40 (4), 339–344.
- Hafnar, M., Možina, M. i Kačič, M. (1996). *Program rehabilitacije za kasnije oslepele*. Center slepih in slabovidnih.
- Heller, T. (1989). *Študije k psihologiji slepih*. Würzburg: Edition Bentheim.
- Holbrook, M. C. (1995). *Children with Visual Impairments. A Parent's Guide*. Woodbine House.
- Kauffman, T., Théoret, H. i Pascual Leone, A. (2002). Braille character discrimination in blindfolded human subjects. *NeuroReport*, 13(16), 571–574.
- Kermauner, A. (2010). *Fenomenologija samogenerirane slepote*. Doktorska disertacija. Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Lowenfeld, B. (1975). *The Changing Status of the Blind: From Separation to Integration*. Charles C. Thomas Publisher Ltd.
- Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Visoka šola za socialno delo.
- Nagel, T. (1990). Kako je biti netopir? V Hofstadter, D. R. i Dennet, D. C. (ur.) *Oko duha*. Mladinska knjiga.
- Palasmaa, J. (2007). *Oči kože: arhitektura in čuti*. Studia humanitatis, zbirka Varia.
- Pick, H. (1980). *Tactual and Haptic Perception*. Foundations of Orientation and Mobility.
- Popović, D. (1986). *Rani razvoj i prilagođavanje slepih*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Savez društva slijepih i slabovidnih Slovenije (2019), dostupno na <http://www.zveza-slepih.si/> 1. 12. 2020
- Stančić, V. (1991). *Oštećenja vida – biopsihosocijalni aspekti*. Školska knjiga.
- Varela, F., Thompson E. i Rosch, E. (1991). *The Embodied Mind: Cognitive Science and Human Experience*. MIT Press.
- von Glasersfeld, E. (1980). Adaptation and viability, *American Psychologist*, 35(11), 970-974.
- Žolgar, I. (1996). *Socialna integracija slabovidnih učenecv v obdobju obveznega šolanja*. Magistrska naloga. Pedagoška fakulteta.

Study of self-generated blindness

Abstract: The article describes a qualitative study of self-generated blindness and is based on a phenomenological method of research and introspection - research on personal experience. In the first experiment, the nominal data the researcher obtained as a blind person were coded and categorized. The self-generated blindness experiment is repeated according to the obtained categories and is performed according to phenomenological research procedures. The results show that the world of the blind is not just the truncated world of those who see; it is viable, all-encompassing, full. It is true that it is structurally different because it is based on the sense of touch, which is structurally completely different than sight. Research on personal experience attempts, from a different perspective, to open up a new aspect of the doctrine of blindness in the field of experiencing the blind. Increased attention, sensory sensitivity, and focus on the here and now as blind people may also be associated with mindfulness.

Key words: phenomenology, mindfulness, first person inquiry, blindness.

Korespondencija: aksinja.kermauner@gmail.com

Primljeno: 10. 1. 2021.
Ispravljeno: 20. 12. 2021.
Prihvaćeno: 22. 12. 2021.
Online: 4. 2. 2022.